

Ärende: VN/18125/2025

Förslag till regeringens proposition med förslag till revidering av lagstiftningen om grundläggande konstundervisning

1 § Den grundläggande konstundervisningens syfte och mål

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget i ändrad förm

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Viktigt att det framkommer att undervisningen i första hand är avsedd för barn och unga för att utgöra grund för eventuella kommande studier inom konstområdet, stödja social och emotionell tillväxt, och erbjuda en meningsfull fritidsverksamhet som ger grund för livslångt kreativt skapande verksamhet. Trots att utbildningen i första hand ska riktas till barn och unga, behöver det också vara möjligt för vuxna att delta i utbildningen för att främja tanken om livslångt lärande och eventuella karriärbyten i vuxen ålder. Detta är också en utbildningsmöjlighet för nyinflyttade vuxna.

3 § Läroplan, lärokursens dimensionering och omfattning

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget i ändrad förm

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Viktigt att det tydligt anges metoden för att fastställa lärokursens dimensionering och omfattning. En modell som baseras på studiepoäng är en konsekvent lösning som harmonierar med övriga utbildningsformer såsom gymnasium och högre utbildning. En enhetlig studiepoängsmodell underlättar övergången till fortsatta studier och möjliggör erkännande av kunskaper från grundläggande konstundervisning i till exempel högskolestudier och andra utbildningsformer, vilket stärker studiepoängens nationella och internationella jämförbarhet. En studiepoängs omfattning föreslås vara 20 timmar, medan den inom högskolestudier är 27 timmar i linje med europeiska ECTS. Enhetlighet i timantalet skulle vara önskvärd.

Det är också viktigt elevernas/studerandes självständiga arbete inräknas i lärokursens omfattning och att ett kompetensbaserat synsätt integreras. Beräkning enbart utifrån antalet

undervisningstimmar ger inte en rättvisande bild av den konstnärliga lärprocessen, där självständigt arbete är avgörande för kompetensutvecklingen och där det finns skillnader i olika konstområdens karaktär gällande fördelningen mellan ledd undervisning och självständigt arbete. Ett kompetensbaserat tillvägagångssätt lämpar sig utmärkt för målinriktad grundläggande konstundervisning eftersom det stöder individuella lärstigar och uppmuntrar eleverna att ta ansvar för sitt eget lärande.

Det i propositionens motiveringar föreslagna alternativet att genomföra en lärokurs omfattande mer än 50 studiepoäng är välkommet, men kunde delas upp i t ex två etapper 20sp + 30 sp, för att möjliggöra uppnående av delmål för den studerande.

Den totala omfattningen på 50 studiepoäng ger möjlighet att vägleda motiverade och begåvade elever mot fortsatta konststudier och förstärker den grundläggande konstundervisningens betydelse. Det är även nödvändigt att antalet undervisningstimmar dimensioneras så att det möjliggör en målmedveten progression i enlighet med elevernas kompetens och motivation, oberoende av utbildningsanordnarens storlek eller geografiska läge, för att undvika regionala skillnader.

4 § Kommunen som utbildningsanordnare

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Kommunens roll som utbildningsanordnare är central för att garantera undervisningens tillgänglighet och kvalitet. Finansieringsmodellen bör ta hänsyn till regionala särdrag, så att undervisning kan erbjudas även i mindre och glesbefolkade kommuner.

Vid ordnandet av undervisningen bör kommunen säkerställa att invånarna har tillgång till ett tillräckligt mångsidigt och högkvalitativt utbud gällande olika konstformer. Detta kan göras genom samarbeten mellan utbildningsanordnare och mellan kommuner.

Det finns behov av att förtydliga de uppgifter och skyldigheter som är förknippade med att ordna undervisningen för att kommuner, utbildningsaktörer samt familjer och vårdnadshavare bättre ska förstå undervisningens karaktär och mål.

5 § Utbildningsanordnare som fått tillstånd att ordna utbildning

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Paragrafen och dess motivering klargör tydligt utbildningsanordnarens ansvar, men lyfter även fram de möjligheter som finns att ordna undervisning i samarbete med andra utbildningsanordnare. Motiveringstexten belyser samarbetsmöjligheterna på ett bra sätt.

7 § Tillstånd att ordna utbildning

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Det behöver säkerställas att barn och unga på både svenska och finska har likvärdiga möjligheter att få undervisning på sitt modersmål. Detta är en grundläggande del av Finlands tvåspråkiga utbildningssystem och nationella kulturarv. Grundläggande konstundervisning stärker barns och ungas språkliga, kulturella och personliga identitet, vilket är särskilt betydelsefullt i tidig konstpedagogik där språk och kultur utgör basen för lärande och gemenskap.

Vid finansiering och tillståndsgivning ska regionala behov och elevantal beaktas så att svenskspråkig undervisning kan ordnas i kommuner där det finns svenskspråkig småbarnspedagogik eller skolverksamhet, även vid begränsade elevantal. Den statliga finansieringen måste vara tillräcklig och förutsägbar.

8 § Ändring och återkallelse av tillstånd att ordna utbildning

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Det är relevant att tillstånd kan ändras eller återkallas på tydliga och objektiva grunder, såsom försämrad undervisningskvalitet eller överträdelser av gällande lagstiftning. Utbildningsanordnare bör dock ges möjlighet att åtgärda identifierade brister innan några åtgärder vidtas. Det är dessutom av största vikt att beslutsfattandet präglas av förutsebarhet och rättvisa, samt att stöd och kommunikation erbjuds i syfte att trygga kontinuiteten i undervisningen.

9 § Anordnande av utbildning och av annan verksamhet

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Det är positivt att lagstiftningen inte definierar utbildningsanordnare i detalj, utan att anordnaren själv ges möjlighet att på ett flexibelt sätt besluta om sitt nätverk av utbildningsenheter. Detta främjar samarbete i det dagliga arbetet och möjliggör effektiv användning av resurser.

Möjligheten att utnyttja personal, lokaler och utrustning även för annan konstpedagogisk verksamhet är ekonomiskt rationell, främjar en hållbar resursanvändning och svarar mot förändringar i verksamhetsmiljön, såsom behovet av effektivt nyttjande av lokaler och lärarresurser.

10 § Samarbeten

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget i ändrad form

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Samarbete är i sig eftersträfvansvärt och kan i bästa fall vara berikande för samtliga aktörer/deltagare. Det ska dock inte utgöra en förutsättning för verksamhetens genomförande. Gällande förslaget om samarbete genom distansundervisning, kan det poängteras att distansundervisning inte i större omfattning eller som en kontinuerlig lösning är lämpligt inom konstundervisning, där lärandet förutsätter materiell kommunikation, handledning på plats, arbete i ateljé/verkstad/studio och återkoppling ansikte mot ansikte. Det är också viktigt att beakta ljud- och bildkvaliteten i nätförbindelser. Detta sagt, kan tillfälliga distansundervisningsinslag berika undervisningen genom t ex expertinlägg.

11 § Ansvarsuppgift

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget i ändrad form

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Nationellt och regionalt kollegialt utvecklingsarbete är effektiva metoder för att främja kvalitetsutveckling och kunskapsdelning. Ett dylikt ansvarsuppdrag möjliggör spridning av god praxis och minskar regionala skillnader i undervisningens genomförande. Ansvarsuppdrag borde dock vara tidsbegränsat och med tydlig uppgiftsbeskrivning.

Utveckling av distansundervisning kunde utgöra ett eget ansvarsuppdrag – inte som ersättning för närundervisning, utan som ett komplement i vissa delar av studierna.

12 § Statlig finansiering

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Finansieringsgrunden bör beakta att den regionala tillgången till utbildning garanteras. Det är också av stor vikt att finansieringen är förutsägbar.

13 § Personal

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget i ändrad form

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Den tillsvidareanställda tjänsteinnehavarens behörighet behöver bestå av minst 60 sp inom aktuellt konstämne samt 60 sp pedagogiska studier för lärare. Att förstärka lärarutbildningen är det bästa sättet att trygga den grundläggande konstundervisningens höga kvalitet. Fortbildning och komplettering av behörighet ska kunna genomföras flexibelt vid sidan av arbete och under en tillräcklig övergångsperiod. Tidsbundna anställningar kan förekomma med lägre behörighetskrav då tillgången till behörig personal är utmanande, men den klara målsättningen bör vara att anställa behörig personal.

Gällande rektorsbehörighet, bör det uppmärksammas att hen i högsta grad är ledare för en pedagogisk verksamhet och att hen därför behöver ha pedagogisk behörighet.

Om behörighetskraven för personalen försvagas riskerar det att undergräva utbildningens anseende, försämra inlärningsresultaten och minska områdets attraktionskraft – även ur lärarutbildningens perspektiv.

14 § Antagning som elev

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Barns och ungas företräde till utbildningen, i enlighet med förslaget till 1 §, bör även skrivas in i denna paragraf.

Användningen av begreppet elev eller studerande kunde också övervägas genomgående i lagtexten.

15 § Avgifter som tas ut av eleverna

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget i ändrad form

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Deltgaravgifterna bör förbli skäliga för att undervisningen ska vara tillgänglig och likvärdig för alla. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt elever i behov av särskilt stöd, så att de ges likvärdiga möjligheter att delta i undervisningen. Avgiftsnivån behöver nationellt sätt vara likadan och nivån får inte utgöra ett hinder för deltagande. Avgiften behöver också tydligt definieras och beskrivas för kunden. Olika betalningsalternativ kan utvecklas och erbjudas med hänsyn till familjernas olika ekonomiska situation.

16 § Bedömning av elevernas kunnande samt betyg

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget i ändrad form

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Förslaget om bedömning av arbetsprocessen till bedömning av kunnande stöds. I motiveringstexten till lagförslaget kunde det betonas att både teoretiska och praktiska kunskaper ska bedömas i enlighet med undervisningens mål.

Det vore även önskvärt att införa möjlighet till intyg över mindre helheter. Dessa kunde uppfattas som motiverande för fortsatta studier och utgöra intyg ifall hela lärokursen på 50 poäng inte slutförs.

18 § Rätt att få information och anmälningsrätt

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

-

19 § Utvärdering av utbildningen

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

-

Övergångsbestämmelser (22-24 § i lagförslaget)

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

-

2. Den nya modellen för statlig finansiering som ingår i propositionen. Vad anser ni om arbetsgruppens förslag:

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

-

20 § Behörighet för lärare inom grundläggande konstundervisning

Välj det mest lämpliga

Jag stöder inte förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

Den grundläggande konstundervisningen utgör en viktig del av det finländska utbildningssystemet. Den erbjuder barn och unga möjlighet till målinriktat konstnärligt utövande och ger beredskap för fortsatta studier och arbetsliv. Undervisningen utvecklar elevernas kreativa tänkande och ger kompetens både inom konstområdet och andra utbildnings- och yrkesbanor. Dess genomslag grundar sig på hög kvalitet och pedagogisk expertis.

Förslaget om att övergå till en enda lärokurs får inte innebära en sänkning av lärarnas behörighetskrav. Tvärtom förutsätter undervisningens kvalitet att lärarna har djupgående ämneskunskap, gedigen pedagogisk utbildning och förståelse för lärprocessen samt konstområdets teori och historia. Detta garanterar att eleverna kan tillgodogöra sig undervisningen oavsett om de fortsätter till högre konststudier eller andra utbildningsvägar.

Det är avgörande för kvaliteten i det finländska utbildningssystemet att grundläggande konstundervisning även framgent leds av utbildade och behöriga pedagoger.

Medveten om att det i vissa geografiska områden och specifika konstformer kan vara svårt att rekrytera formellt behöriga lärare. Detta gäller särskilt vissa konstämnen och svenskspråkig konstpedagogik där lärarbrist kan vara akut. I sådana fall är det viktigt att möjliggöra en tillräcklig övergångsperiod under vilken lärare kan komplettera sin behörighet parallellt med arbetet. Samtidigt bör utbildningsutbudet i konstämnen och särskilt i svenskspråkig konstpedagogik utvecklas för att hållbart lösa lärarbristen. Motsvarande utmaningar finns även i andra utbildningsformer, såsom grundskolan, och lösningarna ligger i att stärka yrkeskompetensen – inte försvaga den. Att förstärka lärarutbildningen är det bästa sättet att trygga den grundläggande konstundervisningens höga kvalitet.

Som alternativ kan man kräva minst lärarens pedagogiska studier i kombination med konstutbildning. Fortbildning och komplettering av behörighet ska kunna genomföras flexibelt vid sidan av arbete. Undervisnings- och kulturministeriets program för utveckling av lärarutbildningen 2022–2026 utgör ett gott exempel; ett motsvarande program bör utarbetas för lärare inom grundläggande konstundervisning för åren 2027–2031. Detta stöder kontinuerlig kompetensutveckling och ökar yrkets attraktivitet.

4. Förslag till förordning om grundläggande konstundervisning. Vad anser ni om arbetsgruppens förslag:

Välj det mest lämpliga

Jag stöder förslaget

Ändringsförslag eller andra kommentarer:

-

Övriga kommentarer och anmärkningar:

Vi ber er inleda kommentaren med en hänvisning till ifrågavarande kapitel, underpunkt, stycke eller paragraf i arbetsgruppens förslag. Om kommentaren inte gäller någon viss punkt i förslaget, ber vi er inleda kommentaren med "Allmän kommentar".

-

Erlund Malin

Åbo Akademi - utlåtande författat av: Mia Porko-Hudd, professor i
slöjdpedagogik